

WALORY PRZYRODNICZE GMINY SULECHÓW.

Opracował: mgr Marek Maćkowiak

Gmina Sulechów położona jest w środkowo- wschodniej części województwa Lubuskiego. Powierzchnia jej obejmuje częściowo Dolinę Środkowej Odry, Równinę Torzymską i Pojezierze Brandenbursko- Lubuskie. Położenie to sprawia, że jej powierzchnia jest zróżnicowana dużymi deniwelacjami sięgającymi powyżej 100 m. Dolina Odry na południowych odcinkach granicy gminy znajduje się na wysokości 40 m n.p.m. Zachodnia część jest równinna i lekko falista o maksymalnej wysokości 75 m n.p.m., natomiast część wschodnia wznosi się na wysokości od 75 do 125 m n.p.m., z kulminacją 145 m n.p.m. w rejonie Górzykowa. Południowa część gminy leżącą w dolinie rzeki Odry, utworzyły terasy zalewowe oraz terasy środkowe wysokie w części północnej doliny obejmującej równocześnie zachodni jej obszar. Bardzo efektowną częścią krajobrazu są wzgórza moreny czołowej, ciągnące się od Podlegórze i Radowic w sąsiedniej gminie Trzebiechów, poprzez Górzykowo, Cigacice do Górek Małych. Pas ten przylega bezpośrednio do doliny Odry podkreślając piękno całej okolicy. Patrząc na ten teren od strony południowej widać malowniczo położone na morenie zabudowania wsi Cigacice. Kilka kilometrów od Sulechowa znajduje się rezerwat przyrody „Radowice” (o pow. 52 ha). Jest to obszar najbardziej wartościowy przyrodniczo na pograniczu gmin Sulechów i Trzebiechów.

Pod względem klimatycznym obszar gminy znajduje się w zasięgu oddziaływania klimatu oceanicznego, cechującego się wczesną wiosną i latem oraz łagodną zimą z krótkim czasem zalegania pokrywy śnieżnej. Położenie gminy, jak i klimat sprawiają, że niewątpliwym walorem są lasy zajmujące 39% obszaru z największym obszarem drzewostanów akacjowych.

Rozlewiska, rzeka Odra oraz największy zbiornik wodny po eksploatacji kredy pojeziernej w Brzeziu Pomorskim (o pow. 30 ha) przyciągają dużo gatunków ptaków, jak cyraneczka, krakwa, różaniec, ogorzałka, świstun, płaskonos, żuraw, bocian biały i czarny, łabędź niemy i krzykliwy, czy rycyk i batalion. Na obszarze tym nie brakuje ptaków drapieżnych sów, sówek, jastrzębi, pustulek. Doliny rzek, najcenniejsze pod względem przyrodniczym, są ważniejszymi ostojami ginących gatunków roślin. Strumień Rakówka (Jabłonna) rozpoczyna swój bieg w okolicy Rosina. W jej dolinie znajdują się tak rzadkie rośliny, jak wełnianka wąskolistna, storczyk szerokolistny, bluszcz pospolity, wiciokrzew pomorski, marzanka wodna, śnieżynka przebiśnieg oraz konwalia majowa. O kilka kilometrów od Rakówki wpada do rzeki Odry Sulechówka. Jej najciekawszy odcinek znajduje się u ujścia, gdzie strumień ten płynie na dnie wąwozu o bardzo stromych zboczach. Na jej stromych piaszczystych urwiskach gnieździ się zimorodek. W stawach w Brzeziu Pomorskim co roku na jednej z grobli mewy śnieżki zakładają kolonię lęgową. Obserwowano tu także rybitwy zwyczajne. Na jednym ze stawów w okolicy Leśnej Góry rośnie rzadka kotewa orzecha wodnego. Na wspomnianych stawach w Brzeziu Pomorskim występuje żółw błotny, wydry, norki amerykańskie i bobry.

Na terenie Gminy Sulechów za pomniki przyrody uznano 102 obiekty przyrody ożywionej i nieożywionej.

Do ciekawych obiektów przyrody nieożywionej należą **trzy głazy narzutowe**. Pierwszy głaz leży na skwerze przy ul. Wojska Polskiego i Zielonej. Jest drugim co do wielkości na terenie Gminy Sulechów. Jest on granitem różowym średnioziarnistym, masywnym. Wymiary głazu: obwód 1090 cm, wysokość 165 cm. W skład mineralny głazu wchodzi skalenie różowe, izometryczne, kwarc przezroczysty, jasnoszary, blaszki biotyту w bardzo małych ilościach. Cechą charakterystyczną głazu jest umieszczona w latach 70-tych kompozycja zamku z murem obronnym z otoczków. Drugi głaz, zwany również „eratykiem łęgowym”, jest gnejszem gruboziarnistym szarym z różowymi plamami i silnie spękany. Jego wysokość wynosi 2 m, a obwód u podstawy 15 m. W skład mineralny głazu wchodzi skalenie szare i białe, skupienia biotyту, granaty różowe o strukturze ziarnistej, kwarc przezroczysty, jasnoszary. Od strony drogi leśnej, na wyrównanej powierzchni głazu znajduje się napis "runiczny" o długości ok. 260 cm i wysokości 12cm. Z tego też względu jest opisywany od blisko 200 lat w lokalnej prasie. Głaz leży na terenie Lasu Łęgowego kilka kilometrów koło Łęgowa. Trzecim znanym głazem jest kamień znajdujący się na skwerze przy wieży ciśnień, rozwidlenie ulic 31 Stycznia i Poznańskiej. Jest to granit czerwony, gruboziarnisty, masywny na podmurówce z lastriko. Wysokość głazu 220 cm, a jego obwód 450 cm. W skład mineralny głazu wchodzi skalenie różowe i czerwone, kwarc szary, minerały ciemne w bardzo małej ilości. Cechą szczególną głazu jest przymocowana tablica z białego marmuru z napisem: "BOHATEROM WALK O NIEPODLEGŁOŚĆ POLSKI SPOŁECZEŃSTWO I KOMBATANCI SULECHOWA MAJ 1991".

Na terenie Sulechowa można zobaczyć 12 drzew pomnikowych. Do niezwykle ciekawych okazów sulechowskiej flory należy zaliczyć **morwę białą** (*Morus alba*). Rośnie ona na skwerze u zbiegu ulic 31 Stycznia i Poznańskiej. Pomnik przyrody o wartości ponadregionalnej. Jest najgrubszą morwą w Europie Jej obwód 412 cm, wiek 250 lat. Pień wypróchniały, leczony w 1991 r. Drzewa te osiągały wysokość 10-15 m. Kora brunatnoczerwona albo zielonawoszara, z płaskimi zagłębieniami o łukowatym przebiegu. Liście mają 7-18 cm długości i około 8 cm szerokości i są bardzo różne w kształcie. Morwa biała pochodzi z Chin, jest jednak już od wieków sadzona na obszarze śródziemnomorskim i w cieplejszych rejonach Europy Środkowej. Zbiór liści morwy białej do karmienia jedwabników jest tradycją przejętą z Azji Wschodniej. Według źródeł niemieckich, drzewo to znalazło się w Sulechowie za sprawą hodowli jedwabników w okresie panowania Fryderyka Wielkiego. Drugim egzotycznym okazem jest **cypryśnik błotny** (*Taxodium distichum*), który rośnie przy banku BZWBK przy ulicy Niepodległości. Jest jednym z okazalszych egzemplarzy w regionie. Jego obwód wynosi 295 cm, a wysokość 16,5 m. Rozpiętość korony ok. 9 m, a wiek ok. 180 lat. Jest jednopiennym drzewem szpilkowym zrzucającym liście na zimę, a osiąga wysokość do 50 m. Pień u nasady bardzo szeroki, szybko zwężający się i prosto zbiegający do szczytu. Kora czerwonawobrunatna lub bladobrunatna, włóknista,

odpada dużymi podłużnymi pasami. Szpilki na długopędach ustawione spiralnie. Na początku listnienia przybierają jasnozieloną barwę, później ciemnieją. Szpilki są zrzucane jesienią. Szyszki zielone o długości 1-3 cm, kuliste lub nieco podłużne o niewielu łuskach. Cypryśnik błotny pochodzi z Ameryki Północnej (Floryda, stan Missisipi), sadzony od dłuższego czasu w Europie jako drzewo parkowe i ozdobne. W warunkach naturalnych zasiedla wilgotne niziny o wysokim poziomie wody gruntowej lub trwale zalewane.

Do równie ciekawych okazów, pomników przyrody, należy zaliczyć **dąb szypułkowy** (*Quercus rober*) rośnie w pobliżu Bramy Krośnieńskiej przy Grocie Matki Boskiej na Pl. Kościelnym. Obwód drzewa 350 cm, wysokość 27 m, a wiek ok. 250 lat. Jest to drzewo liściaste zrzucające liście na zimę, dorastające do 45 m. Korona szeroka i wysoka, bardzo masywna. Pień rozwidlony w liczne korony o korze jasnoszarej lub jasnobrunatnoszarej barwie. Liście mają długość 10- 12 cm i ok. 8 cm szerokości. Kształt liści jajowaty, z przodu zaokrąglone, u nasady z wyraźnymi uszkami. Po obu stronach mają po 5-7 okrągłych kłap. Żołędzie długojajowate o 1,5- 2 cm długości, w płaskiej miseczce, zwykle rosną po dwa lub trzy na szypułce o długości 4-6 cm. Drzewa te osiągają wiek nawet 1000 lat, są rozpowszechnione w Europie i lubią rosnąć na glebach świeżych lub wodogruntowych.

Na terenie Sulechowa dęby będące pomnikami przyrody rosną jeszcze:

- w parku przy ul. Armii Krajowej w parku obwodnicowym na terenie PWSZ w Sulechowie o obw. 420 cm, wys. 25 m; o obw. 384 cm i wys. 25 m; o obw. 375 cm. i wys. 25 m,
- przy ul. Krańcowej o obw. 360 cm,
- przy ul. 31 Stycznia o obw. 380 cm,
- przy ul. Żeromskiego o obw. 400 cm i wys. Ok. 20 m,
- na os. Konstytucji 3 Maja o obw. 410 cm,
- rzadka w Polsce odmiana sztrzępolistna dębu szypułkowego (*Q. robur* var. *pectinata*) o obw. ok. 120 cm.; w tej odmianie dębu szypułkowego liście są głęboko wcinane, pierzasto sieczone, wzrost drzewa bardzo powolny.

W celu przybliżenia tajemnic leśnej przyrody na terenie Gminy Sulechów utworzono trzy ścieżki przyrodnicze. Jedną z najstarszych jest powstała w 1998 r. ścieżka dydaktyczna „Do Waligóry”. Długość jej wynosi 3,4 km i zawiera 18 stanowisk tematycznych. Ścieżka biegnie do najgrubszej w Polsce sosny zwyczajnej o obw. 620 cm, której wiek ocenia się na 170 lat, a która nosi nazwę Waligóra. W poszczególnych punktach ścieżki zobaczyć można drzewostany: akacjowy, sosnowy na gruncie porolnym, bukowy (buczyna), brzozy (brzezina), okazałą daglezię zieloną, aleję dębową, kolonie mrówek, nieczynną zwirownię.

Drugą jest ścieżka „Nad Jabłonną” o długości 8 km, która biegnie wzdłuż leśnego brzegu cieku Jabłonna, od leśniczówki Laskowo, a następnie po pętli o obwodzie 5 km. Ścieżka kończy się ponownie przy

leśniczówce Laskowo. W tej przyrodniczej enklawie można zobaczyć okazałe sosny, dęby, jesiony, modrzewie i świerki. Głównymi atrakcjami są: malowniczy przełom Jabłonnej, wydmowe wzgórze widokowe Łysa Góra (82 m n.p.m.) z piękną panoramą okolic i widokiem na Zieloną Górę. Znajduje się tu również grupa pomnikowych dębów i ciekawe przyrodniczo pokopalniane stawy w Brzeziu. Są to na Ziemi Sulechowskiej największe zbiorniki wodne. W latach 70. eksploatowano tu na skalę przemysłową złoża kredy jeziornej, zalegającej na powierzchni 44 ha.

Trzecia ścieżka o długości 4 km nosi nazwę „Radowice” i przebiega przez częściowo leżący na terenie Gminy Sulechów rezerwat „Radowice”. Znajdują się tu liczne źródła, potoki w głębokich wąwozach oraz starodrzewy bukowe, sosnowe, dębowe i modrzewiowe. Pozwalane pnie drzew tworzą puszczański charakter. Ścieżkę wytyczono w 2000 roku.

Na terenie gminy z pokaźnej liczby drzew uznanych za pomniki najciekawsze to:

- dąb szypułkowy (o obwodzie 700 cm) rosnący 50 m od linii kolejowej w Łęgowie,
- dąb o obwodzie 690 cm przy wale przeciwpowodziowym w Leśnej Górze,
- topola czarna o obwodzie 515 cm przy promie w Brodach,
- dąb szypułkowy ("Jagiełły") o obwodzie 595 cm w Górzycowie,
- trzy grupy cisów we o obwodzie 562, 510 i 432 cm w lesie liściastym koło Pomorska,
- kilka buków zwyczajnych o obwodach 300-400 cm w wąwozie na terenie rezerwatu "Radowice",
- dąb bezszypułkowy o obwodzie 465 cm na terenie rezerwatu "Radowice",
- dwa dęby szypułkowe o obwodach 540 i 510 cm w śródpolnym lesie między Bukowem, a Łęgowem,
- sosna pospolita o obwodzie 620 cm w lesie - 50 m na południe od szosy Sulechów - Wolsztyn,
- jesion wyniosły o obwodzie 450 cm w parku przy ul. Polnej w Kruszynie,
- grupa 13 dębów szypułkowych o obwodach od 270 do 450 cm w dolinie Odry, w pobliżu stawu, w odległości około 750m od ujścia Sulechówki

Ozdobą podsulechowskich wsi są parki podworskie posiadające walory przyrodnicze i poznawcze. W nich to właśnie obok gatunków rodzimych rosną gatunki obcego pochodzenia. Pod tym względem do najciekawszych i najlepiej zadbanych należy park przy pałacu w Bukowie z ok. 1870 r., gdzie znajduje się szkoła podstawowa. Park położony jest na południowy- zachód od pałacu i ma powierzchnię 4 ha. Rośnie w nim 33 gatunki drzew i krzewów. Wiek drzewostanu sięga blisko 100 lat, a stare pojedyncze okazy liczą od 160 do 300 lat. Tutaj można zobaczyć egzotyczny i jedyny w gminie wiązowiec zachodni. Do równie ciekawych należą lipy drobnolistne o obw. 300 i 378 cm o wieku ok. 250 lat; klony zwyczajne o obw. 290 i 310 cm i wieku ok. 250 lat; dęby szypułkowe o obw. 378 cm i wieku ok. 300 lat.

Drugim najlepiej zachowanym jest park w Pomorsku po wschodniej stronie pałacu z XVIII w., stanowiącego niegdyś własność rodu Kalckreuthów. Granice parku nazywanego również ogrodem barokowym, wyznacza kanał, którego wody opływają go z trzech stron. Kiedyś droga ogrodowa łączyła się z mostem przerzuconym przez kanał i łączyła się z drogą prowadzącą do granicy posiadłości. Na terenie parku

o powierzchni ok. 2 ha rosną drzewa o przeciętnym wieku ok. 150 lat. Wśród nich możemy znaleźć dąb szypułkowy o obw. 600 cm i wieku 400 lat. Z innych okazałych drzew to m.in. olsza czarna o obw. 350 cm (jedna z najgrubszych w Polsce), świerk pospolity o obw. 290 cm, buk o obw. 310 cm, czy kasztanowiec o obw. 330 cm. Park ten powstał wraz z pałacem ok. XVIII w., a powiększono i przekształcono go w XIX w.

Parki możemy oglądać jeszcze w Łęgowie (rośnie tu potężny świerk), w Klepsku (rosną tam choiny kanadyjskie, iglicznie trójcieniowe), w Obłotnem (potężny dąb szypułkowy o obw. 700 cm). Pozostałości podworskich parków i ogrodów zachowały się w Mozowie (XIX w.), Kruszynie, Kalsku i Okuninie (XIX w.). Równie stary i ciekawy jest park przy auli Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie.

Rejestr pomników przyrody – miasto i gmina Sulechów według stanu w 2008 r.

(dane UM Sulechów)

L.p.	Opis tworu przyrody objętego ochroną jako pomnik przyrody	Akt poddający ochronie prawnej	Liczba porz. w Rozp.
Pomniki przyrody ustanowione Rozporządzeniami Wojewody Lubuskiego			
1.	Cypryśnik błotny o obw. 370 cm, wysok. 21 m rośnie w Sulechowie przy Al. Niepodległości, zieleniec obok WBK.	Rozporządzenie Nr 29 Wojewody Lubuskiego z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 829	10
2.	Głaz narzutowy o obw. 1120 cm, wys. 165 cm, Sulechów, na trawniku u zbiegu ulic Zielonej i Wojska Polskiego	j. w.	11
3.	Dąb szypułkowy o obw. 510 cm, wys. 25 m rośnie na polu po lewej stronie drogi Sulechów – Wolsztyn, 500 m od m. Krężoły.	j. w.	12
4.	Skupienie drzew – Cis pospolity – 14 sztuk o obw. od 70 cm do 130 cm i wysok. od 6 do 13 m rosnące w obr. ewid. Nowy Świat, dz. nr 49, 50, własn. Gminy Sulechów. Rosną przy drodze od posesji Nowy Świat 1, skrajem lasu ok. 300 m na północ od drogi Sulechów – Cigacice.	Rozporządzenie Nr 31 Wojewody Lubuskiego z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 831	6
5.	Skupienie drzew – Cis pospolity – 6 sztuk w tym 4 wielopniowe o obw. od 30 cm do 125 cm i wys. od 8 do 11 m. Rosną w miejscowości Nowy Świat na terenie posesji nr 1, na wzniesieniu za budynkami mieszkalnymi.	j. w.	7
6.	Głaz narzutowy – granitognejs w kształcie kopuły o wys. 2 m i obw. 11 m z wykutymi znakami. Znajduje się w obr. ewid. Łęgowo, dz. nr 74/2. N-ctwo Sulechów, L-ctwo Klemsko, oddz. 74n, 100 m od drogi Krężoły – Łęgowo.	j. w.	8
7.	Sosna pospolita „Waligóra” o ośmiu konarach. O obwodzie 625 cm i wys. ok. 17 m. Rośnie w obr. ewid. Obłotne, dz. nr 106. N-ctwo Sulechów, L-ctwo Klemsko, oddz. 106c przy trasie Sulechów – Wolsztyn, 100 m od tej trasy przy drodze leśnej. Zjazd naprzeciw	j. w.	9

	parkingu.		
8.	Dąb szypułkowy "Jagiełło" o obw. 595 cm i wys. ok. 23 m rosnący w obr. ewid. Górzynkowo, dz. nr 191/10. N-ctwo Sulechów, L-ctwo Nowy Świat, oddz. 190 t. W Górzynkowie po lewej stronie drogi wiejskiej prowadzącej do głównej drogi w kier. m. Głuchów.	j. w.	10
9.	Dąb szypułkowy o obw. 385 cm, wysokość 28 m. Rośnie w Sulechowie na placu między kościołem farnym a Bramą Piastowską.	j. w.	3
10.	Miłorząd dwuklapowy o obwodzie 110 cm, wysokość 16 m. Rośnie na terenie Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie, ul. Armii Krajowej 48, na trawniku za budynkiem rektoratu.	j. w.	4
11.	Topola czarna o obwodzie 740 cm, wysokość ok. 33 m. Obr. ewid. Brody, dz. Nr 1087/4. Rośnie nad brzegiem Odry obok przeprawy promowej.	Rozporządzenie Nr 34 Wojewody Lubuskiego z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 834	10
12.	Skupienie drzew – 3 Dęby szypułkowe o obwodach: 461 cm, 476 cm i 594 cm, wysokość ok. 25 m. Obr. ewid. Pomorsko, dz. Nr 313/2, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Brody, oddz. 313 i.	j. w.	11
13.	Dąb szypułkowy „Łęgowiak” o obw. 725 cm, wysokość ok. 25 m. Rośnie w obr. ew. Łęgowo, dz. nr 132, ok. 300 m na północ od wsi Łęgowo i ok. 50 m od torów kolejowych przy suchym rowie.	Rozporządzenie Nr 35 Wojewody Lubuskiego z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 835	22
14.	Skupienie drzew – 2 Dęby szypułkowe o obwod.: 460 cm i 445 cm, wysokość ok. 30 m. Rosną na dz. nr 124/1 Parafii Rzym. – Katolic. w Łęgowie przed wejściem do Kościoła parafialnego.	j. w.	23
15.	Świerk pospolity o obwodzie 305 cm, wysokość ok. 33 m.. Rośnie na działce nr 142/2 w m. Łęgowo w parku, ok. 50 m na zachód od wejścia frontowego do pałacu.	j. w.	24
16.	Dąb szypułkowy o obw. 445 cm, wysokość ok. 28 m. Rośnie na dz. nr 183/1, w polu, 10 m po lewej stronie od drogi z Klepska do Łęgowa, ok. 100 m przed pierwszymi zabudowaniami wsi Łęgowo.	j. w.	25
17.	Dąb szypułkowy o obw. 430, wysokość ok. 29 m. Rośnie w Sulechowie na terenie Jednostki Ratowniczo Gaśniczej PSP przy ul. Licealnej u zbiegu z ul. Żeromskiego.	j. w.	26
18.	Morwa biała o obw. 425 cm, wysokość ok. 16 m. Rośnie w Sulechowie na zieleńcu przed zabytkową wieżą ciśnień u zbiegu ulic: 31 Stycznia i Poznańskiej.	j. w.	27
19.	Dąb szypułkowy o obw. 400 cm, wysokość ok. 38 m. Rośnie na terenie Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie, ul. Armii Krajowej.	j. w.	28

20.	Dąb szypułkowy o obw. 420 cm, wysokość ok. 24 m. Rośnie w Sulechowie na poboczu ul. Żeromskiego blisko skrzyżowania z ul. Odrowąża.	Rozporządzenie Nr 35 Wojewody Lubuskiego z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 835	29
21.	Skupienie drzew - 13 Dębów szypułkowych o obwodach od 360 cm do 450 cm i wysokości od 19 m do 25 m. Rosną w obr. ew. Mozów, dz. nr 284/3, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Nowy Świat, oddz. 284 h.	j. w.	30
22.	Dąb szypułkowy o obwodzie 450 cm, wysokość ok. 24 m. Rośnie w obr. ew. Mozów, dz. Nr 294/3, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Nowy Świat, oddz. 294 c.	j. w.	31
23.	Dąb szypułkowy o obw. 470 cm, wysokość ok. 26 m. Rośnie w obr. ewid. Mozów, dz. nr 294/3, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Nowy Świat, oddz. 294 d.	j. w.	32
24.	Sosna Pospolita o obw. 570 cm, wysokość ok. 22 m. Rośnie w obr. ewid. Mozów, dz. nr 284/3, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Nowy Świat, oddz. 284 k.	j. w.	33
25.	Dąb szypułkowy o obw. 450 cm, wysokość ok. 28 cm. Rośnie w obr. ewid. Mozów, dz. Nr 266/3, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Nowy Świat, oddz. 266 d.	j. w.	34
26.	Dąb szypułkowy o obw. 440 cm, wysokość ok. 25 m. Rośnie w obr. ewid. Mozów, dz. nr 266/3, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Nowy Świat, oddz. 266 c.	j. w.	35
27.	Dąb szypułkowy o obw. 414 cm i wysokości ok. 20 m. Rośnie w obr. ewid. Łęgowo, dz. nr 75/75, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Klemsko, oddz. 75 a.	Rozporządzenie Nr 36 Wojewody Lubuskiego z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 836	9
28.	Dąb szypułkowy o obw. 395 cm i wysokości ok. 21 m. Rośnie w obr. ewid. Łęgowo, dz. nr 75/7, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Klemsko, oddz. 75 a.	j. w.	10
29.	Skupienie drzew - 3 Lipy drobnolistne o obw.: 450 cm, 390 cm i 320 cm, wysokość ok. 20 m. Rosną w obr. ewid. Łęgowo, dz., nr 78/3, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Klemsko, oddz. 78 h.	Rozporządzenie Nr 39 Wojewody Lubuskiego z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 839	20
30.	Skupienie drzew – 2 Dęby szypułkowe o obw. 350 cm i 500 cm, wysokość ok. 22 m. Rosną w obr. ewid. Buków, dz. nr 231, N-ctwo Babimost, L-ctwo Buków, oddz. 231 c.	Rozporządzenie Nr 42 Wojewody Lubuskiego z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 842	9
31.	Dąb szypułkowy o obw. 380 cm i wysokości ok. 20 m. Rośnie w obr. ewid. Buków, dz. nr 231, N-ctwo Babimost, L-ctwo Buków, oddz. 231 l.	j. w.	10
32.	Dąb szypułkowy o obw. 380 cm, wysokość 15 m. Rośnie w obr. ewid. Obłotno, dz. nr 129/2, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Klemsko, oddz. 129 j.	Rozporządzenie Nr 47 Wojewody Lubuskiego z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 847	1
33.	Dąb szypułkowy o obw. 380 cm, wysokość 20 m. Rośnie w obr. ewid. Obłotno, dz. nr 131, N-ctwo Sulechów, L-ctwo Klemsko, oddz. 131 d.	j. w.	2
34.	Skupienie drzew – 2 Dęby szypułkowe o obwodach: 400 cm i 350 cm, wysokość 19 m i 24 m.	Rozporządzenie Nr 49 Wojewody Lubuskiego	6

	Rosną w obr. ewid. Mozów, dz. nr 266/3, N-ctwo Sulechów, Leśnictwo Nowy Świat, oddz. 266 d.	z 19 maja 2006 r. Dz. Urz. Nr 38 poz. 849	
Pomniki przyrody ustanowione Uchwałami Rady Miejskiej Sulechowa			
35.	Lipa szerokolistna o obw. 370 cm rosnąca na terenie posesji nr 25 w m. Buków	Uchwała nr VIII/83/95 Rady Miejskiej Sulechowa z dnia 31 stycznia 1995 r.	UM/1
36.	Lipa szerokolistna o obw. 380 cm rosnąca na terenie posesji nr 31 w m. Górzykowo	j. w.	UM/2
37.	Dąb szypułkowy o obw. 420 cm rosnący na terenie posesji nr 3 w m. Nowy Świat	j. w.	UM/3
38.	Lipa drobnolistna o obw. 420 cm rosnąca na terenie posesji nr 8 w m. Górzykowo	j. w.	UM/4
39.	Cis pospolity o obw. 210 cm rosnący na terenie posesji nr 24 w m. Górzykowo	Uchwała nr VIII/83/95 Rady Miejskiej Sulechowa z dnia 31 stycznia 1995 r.	UM/5
40.	Dąb szypułkowy o obw. 690 cm rosnący przy wale p. powodziowym w m. Leśna Góra obok posesji nr 18 zasiedlony przez kozioroga dębosza	j. w.	UM/7
41.	Dąb szypułkowy dwupniowy o obw. 390 cm i 450 cm /poniżej rozwidlenia 700 cm/ rośnie na terenie parku w m. Obłotne	j. w.	UM/8
42.	Lipa szerokolistna o obw. 470 cm rosnąca przy drodze wiejskiej w m. Górzykowo prowadzącej do posesji nr 24, na granicy dz. nr 100	j. w.	UM/10
43.	Jesion wyniosły o obw. 360 cm rosnący w parku przed Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Sulechowie, ul. Armii Krajowej 48	Uchwała nr XXVIII/260/97 Rady Miejskiej Sulechowa z dnia 29 kwietnia 1997 r.	UM/11
44.	Dąb szypułkowy o obw. 380 cm rosn. w parku przed Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Sulechowie, ul. Armii Krajowej 48	j. w.	UM/12
45.	Dąb szypułkowy o obw. 360 cm rosnący przy ul. Krańcowej w Sulechowie	j. w.	UM/13
46.	Dąb szypułkowy o obw. 380 cm rosnący na terenie byłego KPRI przy ul. 31 Stycznia w Sulechowie, dz. nr 448/1	j. w.	UM/15
47.	Jesion wyniosły o obw. 445 cm rosnący w parku przy ul. Polnej w Sulechowie	j. w.	UM/16
48.	2 olsze czarne o obw. 312cm, 310cm rosn. Przy drodze łączącej al. Wielkopolską z m. Obłotne	j. w.	UM/17
49.	Dąb szypułkowy o obw. 490 cm rosnący na polu – dz. nr 8, na północ od m. Buków	j. w.	UM/18
50.	Dwa dęby szypułkowe o obw. 380 cm i 330 cm rosnące nad brzegiem bajorka przy drodze z m. Przygubiel do m. Klępsk na dz. nr 3/1 w obrębie m. Buków	j. w.	UM/19

51.	Dąb szypułkowy o obw. 440 cm rosnący na polu – dz. nr 66 na północ od m. Buków	j. w.	UM/20
52.	Grupa 5 dębów szypułkowych o obw. w cm: 270, 290, 530, 270 i 270 rosnących wokół bajorka, 1 km na północny-zachód od m. Buków na dz. nr 65/26 obr. Buków	j. w.	UM/21
53.	Grupa 3 dębów szypułkowych o obw. w cm: 380, 260 i 420 rosnących w zadrzewieniu 400 m na północny zachód od parku w m. Buków na dz. nr 65/26 obręb Buków	j. w.	UM/22
54.	Dąb szypułkowy o obw. 540 cm rosnący na skraju zadrzewienia na wschód od drogi gruntowej Buków - Łęgowo, dz. nr ls 102/1 obr. Buków	j. w.	UM/23
55.	Dąb szypułkowy o obw. 510 cm rosnący na skraju zadrzewienia na wschód od drogi gruntowej Buków – Łęgowo, dz. nr ls 102/1 obr. Buków	j. w.	UM/24
56.	Dąb szypułkowy o obw. 450 cm rosnący przy drodze gruntowej Buków – Łęgowo, 300 m od m. Buków na dz. nr 141	j. w.	UM/25
57.	2 dęby szypułkowe o obw. 400 cm i 320 cm rosnące na skraju śródpolnego oczka na dz. nr 97/2 obr. Buków po lewej stronie drogi /ok. 200 m/ Buków – Łęgowo, ok. 0,5 km od m. Łęgowo	j. w.	UM/26
58.	Lipa szerokolistna o obw. 450 cm rosnąca nad wiejskim stawem w m. Kalsk /część zachodnia wsi/	j. w.	UM/28
59.	Dąb szypułkowy o obw. 360 cm rosnący w parku w m. Głogusz, dz. nr 107	j. w.	UM/29
60.	Grupa 6 cisów: 1. 7 pni o obw. ok. 70 cm. 2. 2 pnie o obw. 95 cm i 110 cm. 3. 3 pnie zrosłe na wys. 1 m o obw. 140 cm, 4. 1 pień o obw. 40 cm, 5. 1 pień o obw. 90 cm. 6. 3 pnie o obw. 30, 65 i 80 cm. Rosną na terenie posesji nr 1 w m. Nowy Świat, na wzniesieniu, widoczne z drogi Sulechów – Cigacice.	j. w.	UM/30
61.	Dąb szypułkowy o obw. 600 cm rosnący w parku przy pałacu w m. Pomorsko	j. w.	UM/31
62.	Świerk pospolity o obw. 290 cm rosnący w parku przy pałacu w m. Pomorsko	j. w.	UM/32
63.	Olsza czarna o obw. 350 cm rośnie w parku przy pałacu w m. Pomorsko	j. w.	UM/33
64.	Dąb szypułkowy o obw. 365 cm rosnący przy wale p. powodziowym w m. Brody, dz. nr 1029/2. Dojazd drogą od stacji benzynowej.	j. w.	UM/34
65.	Dąb szypułkowy o obw. 480 cm rosnący na łące przy drodze gruntowej prowadzącej do rz. Odry wzdłuż okresowego koryta rzeki Sulechówki, dz. nr 42 obr. Mozów	j. w.	UM/35
66.	Grupa 9 dębów szypułkowych o obw. w cm: 380, 218, 142, 197, 173, 229, 243, 196 i 401 rosnących w oddz. 191 f, L-ctwa Nowy Świat, N-ctwa Sulechów. Na granicy lasu i pola po lewej stronie drogi Nowy Świat	Uchwała nr XXVIII/260/97 Rady Miejskiej Sulechowa z dnia 29.kwietnia 1997	UM/36

	– Górzynkowo w odległości ok. 150 m	r.	
67.	Dziki park w m. Mozów o pow. 0,70 ha, dz. nr 129/9-R las. Stanowisko kilkuset egz. lilii złotogłów. Po prawej stronie drogi do m. Pomorsko w odl. 150 m od drogi na wysokości remizy strażackiej. Własn. ANR Oddz. Terenowy w Zielonej Górze	Uchwała nr XXXI/292/97 Rady Miejskiej Sulechowa z dnia 30 września 1997 r.	UM/37
68.	Dąb szypułkowy o obw. 390 cm, wys. 25 m, rosn. w obr. wsi Buków, działka nr ew. 254/4. N-ctwo Babimost, L-ctwo Buków, oddz. 254 d. Las przy m. Buków w sąsiedztwie posesji nr 38.	Uchwała nr XIII/169/2007 Rady Miejskiej Sulechowa z dnia 20 listopada 2007 r.	UM/38
69.	Dąb szypułkowy o obw. 390 cm, wys. 25 m, rosn. w obr. wsi Buków, działka nr ew. 246/2. N-ctwo Babimost, L-ctwo Buków, oddz. 246 n. Kompleks leśny między m. Buków a m. Rosin 1,5 km od m. Buków.	j. w.	UM/39

(dane UM Sulechów)

Użytki ekologiczne na terenie gminy Sulechów według stanu w 2008 r.

(dane UM Sulechów)

1. „W dolinie Jabłonnej” o pow. 15,40 ha położony w oddz. 61 a, f, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Głogusz,
  2. „Nad Jabłonną” o pow. 9,68 ha położony w oddz. 64 b, 69 c, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Głogusz,
  3. „Błotny Dołek” o pow. 0,76 ha, oddz. 243 m, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Pomorsko,
  4. „Błotne oczka” o pow. 0,56 ha, oddz. 243 k, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Pomorsko,
  5. „Błotna dolinka” o pow. 0,92 ha, oddz. 243 j, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Pomorsko,
  6. „Bagno przy moście” o pow. 13,55 ha, oddz. 260 g, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Mozów,
  7. „Bagno przy Odrze” o pow. 5,70 ha, oddz. 260 l, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Mozów,
  8. „Wertepy” o pow. 46,53 ha, oddz. 284 k, n, o. 294 c, j, 293 c, g, 300 h, g, 284 l, h, p, 294 f, g, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Mozów,
  9. „Meandry Sulechówki” o pow. 0,68 ha, oddz. 283 h, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Mozów,
  10. „Nad Sulechówką” o pow. 1,88 ha, oddz. 282 c, 269 i, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Mozów,
  11. „Tragiczna polana” o pow. 2,38 ha, oddz. 237 g, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Mozów,
  12. „Dolina Słomki” o pow. 1,72 ha, oddz. 199 c, Nadleśnictwo Sulechów, obręb Brody,
  13. „Bagno Buków” o pow. 2,28 ha, oddz. 242 i, 247 f, 248 a, Nadleśnictwo Babimost, obręb Buków,
  14. Użytek ekologiczny – zadrzewienie śródpolne – o pow. 0,66 ha, działka nr 26/1 obręb Brzezie k. Sulechowa.
  15. Użytek ekologiczny – stanowisko listery jajowatej – o pow. 0,48 ha, działka nr 10/1, obręb Kruszyna.
- Ogółem powierzchnia użytków ekologicznych wynosi – 103,18 ha

Materiał zdjęciowy.

Głaz narzutowy leżący na skwerze przy ul. Wojska Polskiego i Zielonej w Sulechowie.

Głaz narzutowy- kamień znajdujący się na skwerze przy wieży ciśnien, rozwidlenie ulic 31 Stycznia i Poznańskiej w Sulechowie. Za głazem morwa biała.

Cypryśnik błotny rosnący obok Banku Zachodniego WBK SA w Sulechowie.

Eratykiem łęgowski leżący na trasie Sulechów – Łęgowo.

Dąb szypułkowy na wale przeciwpowodziowym w Leśnej Górze.

Park podworski za Gimnazjum w Pomorsku.

Sona zwyczajna „Waligóra” na trasie Sulechów – Kargowa.